

TUKIAINEISTO

FILOSOFIA

Oppiaineen tehtävä ja moduulit

Filosofian oppiainekuvaus perustuu laajaan filosofiakäsitykseen, jonka mukaan filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Lukiofilosofiaa ei ole näin opetussuunnitelman perusteissa rajattu mihinkään tiettyyn filosofiseen suuntaukseen tai perinteeseen, vaan tarkoituksena on luoda pohjaa maailmaa, ihmistä ja yhteiskuntaa koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkipäiselle arvioinnille yleensä.

Ensimmäisessä moduulissa tutustutaan filosofian luonteeseen, peruskysymyksiin ja argumentaation perusteisiin. Filosofia ymmärretään lähtökohtaisesti kyselevänä ja perusteita etsivänä intellektuaalisena toimintana. Filosofian opiskelu auttaa näin opiskelijaa suhtautumaan kriittisesti eri tiedonlähteisiin ja erottamaan pelkät mielipiteet tosiasioista. Argumentaation ja pätevän päättelyn perusteiden opiskelu auttaa opiskelijaa erittelemään ajattelun rakenteita ja tunnistamaan tyypillisiä virhepäätelmiä. Tällä tavalla filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia.

Toisessa moduulissa perehdytään filosofiseen etiikkaan, opiskellaan eettisten väitteiden perusteista, jäsennetään omia elämänvalintoja etiikan käsitteistön avulla ja sovelletaan käsitteistöä ajankohtaisiin yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin. Etiikan opiskelu harjaannuttaa erilaisien eettisten näkemysten erittelyyn ja arviointiin (helppojen vastausten välttäminen, epävarmuuden sietäminen).

Kolmannessa moduulissa tutustutaan yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin, opitaan erittelemään yhteisöjen ja instituutioiden perustana olevia käsityksiä oikeudenmukaisuudesta, vapaudesta, tasa-arvosta ja vallasta sekä arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta, oikeuksia ja ajankohtaisia yhteiskunnallisia keskusteluja. Opiskelu kehittää näin opiskelijan arvostelukykyyä ja auttaa häntä muodostamaan käsityksen itsestään yksilönä ja kansalaisena.

Neljännessä moduulissa tarkastellaan kieleen, tietoon, todellisuuteen ja tieteeseen liittyviä filosofisia kysymyksiä erityisesti totuuden näkökulmasta. Filosofia integroi lukion eri oppiaineita ja auttaa ymmärtämään, miten tieto rakentuu eri oppiaineissa ja mitä yhtäläisyyksiä ja eroja niiden välillä on.

Opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi

Filosofian opetuksen keskeisimmät tavoitteet liittyvät käsitteellisen ajattelun ja argumentaation taitoihin. Filosofian perinteessä on käsitelty moraaliala, tietoa ja yhteiskuntaa koskevia kysymyksiä, joihin ei ole helppoja vastauksia. Näiden kysymysten erittelyminen ja pohtiminen tarjoaa hyvän tilaisuuden harjoitella ajattelun ja argumentaation taitoja.

Filosofian arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Arvioinnin kannalta keskeisiä ajattelun taitoja ovat kyky kyseenalaistaa itsestään selvyyksinä pidettyjä väitteitä, kyky tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia, kyky jäsentää niitä käsitteellisesti, kyky eritellä ja pohtia kriittisesti sekä kyky esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti. Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus.

Arvioinnin kohteena olevia ajattelun taitoja sekä filosofisten käsitteiden ja teorioiden hallintaa voidaan arvioida sen perusteella, missä määrin ne ilmentävät ajatteluun hyveitä: kriittisyyttä, johdonmukaisuutta, ristiriidattomuutta ja perusteellisuutta. Ylioppilastutkintolautakunnan filosofian jaos on tiivistänyt arvioinnin ulottuvuudet kolmeen: osuvuuteen, eheyteen ja vakuuttavuuteen. Nämä liittyvät ennen kaikkea kirjallisen esityksen arviointiin, mutta niitä voi soveltaa myös suullisen ja vuorovaikutteisen esityksen arviointiin. Kirjallisen esityksen arviointiin on olemassa myös erilaisia arviointitaksonomioita, joista vastauksen rakenteen arvioimiseen on filosofiassa käytetty esimerkiksi niin sanottua SOLO-mallia (*Structure of the Observed Learning Outcome*).

Arvioinnin tulee olla linjassa opetuksen ja oppimisen tavoitteiden ja sisällön kanssa. Oppimistehtävissä tehtävänannon käskysana (esim. määrittele, kuvaile, erittele, arvioi) ilmaisee ajattelun taidon, jota vastauksessa tulee käyttää. Ajattelun taidot eivät ole toisistaan riippumattomia, ja niitä voi harjoittaa monella tasolla. Vaikka määrittelyminen saattaa yksinkertaisimmassa tapauksessa edellyttää vain yksittäisen tiedonjyvän hakemista muistista, vaativammalla tasolla se edellyttää ymmärrystä siitä, miksi kyseinen asia määritellään kyseisellä tavalla eikä jollakin vaihtoehdoisella tavalla. Näin ymmärrettynä määrittelyyn liittyy erittelyä ja arviointiakin. Koska filosofian opiskelussa korostuvat kriittisen ajattelun taidot, oppimisen arvioinnin tulisi kohdistua pääsääntöisesti näihin taitoihin yksittäisten tietojen sijasta.

Arvioinnin tulee yleisesti ottaen vahvistaa opiskelijan kykyä suunnitella, arvioida ja kehittää omaa opiskeluaan. Filosofian tapauksessa tämä tarkoittaa muun muassa opiskelijan kykyä jäsentää käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä kykyä toimia arvostelukykyisesti myös epävarman informaation oloissa. Itsearviointikyvyn kehittyminen vaatii harjoittelua ja tukea samalla tavalla kuin minkä tahansa muunkin taidon kehittyminen. Tavoitteena on, että opiskelijan itsearviointi on linjassa opettajan tiedollisena auktoriteettina tekemän arvion kanssa. Koska filosofian sisältöinä olevien keskeisten käsitteiden ja teorioiden ymmärtäminenkin on jo sinänsä erittäin vaativa tehtävä, opettajan ei tule jättää opiskelijoita yksin näiden sisältöjen oppimista tai omia ajattelun taitoja koskevien itsearviointien suhteen. Vuorovaikutteisuus soveltuu filosofian opetuksen lisäksi hyvin myös arviointiin.

FI1 JOHDATUS FILOSOFISEEN AJATTELUUN

(2 OP)

PAKOLLINEN

Tavoitteena on, että opiskelija

muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin	<ul style="list-style-type: none">• Eri ajatteluperinteissä filosofian ongelmat ja niiden mahdolliset ratkaisut ymmärretään tavallisesti hiukan eri tavoin. Sama koskee filosofian tavoitteita. Siitä huolimatta yleisesti käytettyjä filosofian menetelmiä ovat esimerkiksi oletusten ja tottumusten kyseenalaistaminen, ajatuskokeet ja looginen ajattelu.• Myös ajankohtaisia asioita voidaan tarkastella filosofisesta näkökulmasta.• Filosofiset ongelmat ovat edelleen ajankohtaisia myös filosofian ulkopuolella esimerkiksi tieteessä ja politiikassa.
oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä	<ul style="list-style-type: none">• Tieteelliset väitteet vaativat erilaiset perusteet kuin arkielämään liittyvät väitteet. Väitteen merkitys määräytyy asiayhteyden perusteella: mihin kysymykseen kyseinen väite on vastaus?• Sopivaa harjoittelumateriaalia premissien ja johtopäätösten erittelyyn ja argumentaation arviointiin löytyy esimerkiksi sanomalehtien mielipidekirjoituksista tai kolumneista.
tuntee ja oppii erilaisten vuorovai-kutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatusko-keiden ja vastaesimerkkien käyttöä	<ul style="list-style-type: none">• Filosofian työtapoja on luontevaa soveltaa omaan kokemusmaailmaan ja ajankohtaisiin ilmiöihin: Voi esimerkiksi pohtia, mitä perusteita meillä on luottaa aistihavaintoihimme ja miksi ihmisoikeudet kuuluvat kaikille. Entäpä jos aistimme olisivat pääsääntöisesti epäluotettavia ja ihmisoikeudet koskisivat vain EU-kansalaisia?
perehtyy joihinkin keskeisiin filosofiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin	<ul style="list-style-type: none">• Keskeiset filosofiset kysymykset ja käsitteelliset erottelut nousevat arkisesta ihmettelystä: Miten tajuntani perustuu aivoihini? (henki ja aine) Olenko vapaa toimimaan siten kuten tahdon? (vapaus ja välttämättömyys) Millä tavalla oppimani asiat värittävät havaintojani ja kokemustani todellisuudesta? (käsitteellinen ja empiirinen)? Ovatko arvot pelkästään subjektiivisia arvostuksiani? (objektiivinen ja subjektiivinen)
osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.	<ul style="list-style-type: none">• Tiedollisten uskomusten käsittely nojaa eri oppiaineiden tarjoamalle tietoperustalle. Tässä filosofia auttaa integroimaan eri oppiaineita ja havaitsemaan niiden välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja.• Keskeisiä erotteluja ovat tieto ja informaatio, arkitieto ja tieteellinen tieto sekä tiede ja pseudotiede (ks. sisällöt).

Keskeiset sisällöt

<p>mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa</p>	<ul style="list-style-type: none">• Filosofian luonteeseen perehdytään tarkastelemalla sitä, miten arki ajattelun ja tieteellisen ajattelun taustalla olevia olettamuksia esimerkiksi olevan tiedon ja oikeudenmukaisuuden luonteesta voidaan kyseenalaistaa, täsmentää ja oikeuttaa filosofisesti.• Opetuksen lähtökohdaksi on mielekästä ottaa ajankohtaisia aiheita ja ajattelutapoja esimerkiksi politiikasta. Niiden parissa työskentelyä voi syventää hyödyntämällä filosofisessa perinteessä esitettyjä lähestymistapoja sikäli kuin ne sopivat asiayhteyteen (anakronismin välttäminen).• Filosofisessa työskentelyssä hyödynnetään ajatuskokeita, vastaesimerkkejä ja loogista ajattelua.
<p>johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna</p>	<ul style="list-style-type: none">• Päättelyn loogisen muodon ja asiasisällön erottaminen• Pätevän päättelyn perusidea: johtopäätös seuraa premiseistä pelkästään premissien loogisen muodon perusteella, premissien totuudella ei ole väliä, mutta kaikki premissit ovat julkilausuttuja• Pitävä päättely arkielämässä ja tieteessä: päättely on pätevää ja premissit tosia• Tavallisimmat virhepäätelmät, esimerkiksi kehäpäätelmä, kalteva pinta, olkiukko• Vastaesimerkkien käyttö• Argumentaatiota voi harjoitella esimerkiksi suullisen tai kirjallisen väittelyn muodossa tai erittelemällä jonkin ajankohtaisen tekstin tai muun aineiston premissejä ja johtopäätöksiä sekä arvioimalla päättelyn pätevyyttä ja pitävyyttä
<p>keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empirinen, objektiivinen ja subjektiivinen</p>	<ul style="list-style-type: none">• Hengen ja aineen erottelun yhteydessä on mielekästä selvittää yhtäältä tajunnan ja kehon, toisaalta elävän ja elottoman välistä suhdetta. On hyvä huomata, että esimerkiksi ilmauksessa "Koiria menetti henkensä" suomen kielen sanaa "henki" käytetään eri merkityksessä kuin karteesisessa perinteessä sanaa "mieli" (engl. <i>mind</i>). Aineen yhteydessä on luontevaa erotella joitakin materialismin lajeja.• Vapauden ja välttämättömyyden välistä eroa ei ole mielekästä rajata vapaaseen tahtoon ja determinismiin. Positiivisen ja negatiivisen vapauden sekä välttämättömän ja kontingentin välinen erottelu ovat myös filosofian johdantomodulin asioita.• Erottelut objektiivisen ja subjektiivisen sekä käsitteellisen ja empirisen välillä ovat yleisiä eivätkä kuulu vain jonkin tietyn filosofisen kysymyksen käsittelyyn tai tiettyyn kontekstiin (esim. objektiivinen ja subjektiivinen tieteen ja arki ajattelun vastakkainasetteluun).

<p>tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tieto ja informaatio on mielekästä erottaa siten, että tieto vaatii inhimillistä subjektia kun taas informaatio ei. • Arkitieto ei ole sinänsä filosofinen käsite, mutta sen voi ymmärtää tietona, joka ei täytä tieteellisen tiedon kriteereitä. Arkitiedossa ja tieteellisessä tiedossa ei ole kummassakaan välttämättä kyse tiedosta filosofisesti täsmällisessä mielessä. • Tiedettä on vaikea määritellä yleisesti, mutta se täyttää kuitenkin monia ehtoja, kuten objektiivisuuden, julkisuuden ja kriittisyyden, joita pseudotieteiksi kutsutut käytännöt eivät tyypillisesti täytä.
<p>tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: väitteiden muodostaminen, koetteleminen ja perusteleminen joissain lukion oppiaineissa (vähintään kahdessa)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tarkastelun kohteena olevat oppiaineet eivät saa olla liian lähellä toisiaan, kuten fysiikka ja kemia tai kaksi vierasta kieltä; sen sijaan vertailuun sopivat hyvin luonnontiede ja ihmistiede tai empiirinen ja formaalitieide. • Vertailussa on varottava korostamasta liikaa eri tiedonalojen eroja, erityisesti luonnontieteiden ja humanististen tieteiden metodisia eroja, sillä on selvää, että myös humanistiset tieteet keräävät empiiristä dataa ja analysoivat sitä ja vastaavasti luonnontieteet edellyttävät tulkintaa ja yleistyksiä, jotka ylittävät kerätyn datan.

Laaja-alainen osaaminen

Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1) -moduuli tukee kaikkien laaja-alaisten tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti *vuorovaikutus* sekä *monitieteisyys* ja *luova osaaminen*. Moduuli harjaannuttaa perustelemaan ja arvioimaan erilaisia väitteitä sekä käymään järkipäristä keskustelua. Siihen kuuluu suopeuden periaatteen noudattaminen keskustelukumppanin väitteiden tulkinnassa. Moduuli luo edellytyksiä monitieteisen lähestymistavan omaksumiseen, sillä moduulissa tutustutaan tiedon ja argumentaation yhtäläisyyksiin ja eroihin eri tieteenaloilla. Tämä edesauttaa eri oppiaineiden keskeisten sisältöjen integraatiota.

<p>Vuorovaikutusosaaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Keskustelussa harjoitellaan toisten väitteiden tulkitsemista suopeasti. Opiskelija opettelee tarkastelemaan toisten väitteitä olettamalla, että niiden alkuperäinen käyttöyhteys oli sellainen, jonka valossa väitteet olisivat mahdollisimman järkeviä ja tosia. • Yleiset keskustelunormit: "Sano, mitä uskot", "Perustele väitteesi", "Anna vuoro toiselle", "Tulkitse hänen väitteitään suopeasti", "Kunnioita ristiriidan lakia" ja "Ota huomioon kaikki relevantti informaatio". • Edellä mainitut toteutuvat parhaiten luokkaopetuksena.
<p>Monitieteinen ja luova osaaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Monitieteisen lähestymistavan omaksumista voi tukea tarkastelemalla eri oppiaineissa esitettyjä väitteitä ja niiden perusteluja tutkimusmetodien näkökulmasta. • Työskentelyn lähtökohtana voi olla esimerkiksi opiskelijoiden itse koostama lista väitteistä (esim. miten eri oppiaineet tutkivat ihmistä ja selittävät ihmisen toimintaa).

	<ul style="list-style-type: none"> • Tavoitteena olisi löytää yhtäläisyyksiä ja eroja eri oppiaineiden välillä. <ul style="list-style-type: none"> ○ On hyvä huomata, ettei luonnontieteitä ja humanistisia tieteitä voida välttämättä erottaa toisistaan metodisesti: esimerkiksi kielitieteet keräävät ja analysoivat empiiristä dataa vastavalla tavalla kuin vaikkapa kemia tai biologia. Lisäksi kaikilla tieteenaloilla datan analyysi edellyttää tulkintaa. ○ On myös hyvä erottaa (tieteellinen) teoria ja tieto käsitteellisesti toisistaan. Tieteelliset teoriat eivät välttämättä (ja ehkä edes tyypillisesti) täytä tiedon kriteereitä. ○ Filosofian rooli tieteiden joukossa: tutkii eri tieteenalojen yleisiä periaatteita. • Luova osaaminen: <ul style="list-style-type: none"> ○ opiskelija harjaantuu esittämään väitteille perusteluja ○ johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti ○ filosofian työtapojen soveltaminen, kuten käsitteiden luokittelu ja määrittäminen sekä ajatuskokeiden käyttö
Yhteiskunnallinen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu ajankohtaisissa aiheissa • Johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna • Näennäistieteellisten ja epätieteellisten väitteiden, näkemysten ja käsitysten ilmeneminen mediassa

FI2 ETIIKKA (2 OP)

PAKOLLINEN

Tavoitteena on, että opiskelija

perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin	<ul style="list-style-type: none"> • Filosofinen etiikka tutkii ihmisen toimintaa, sen perusteita ja seurauksia siinä mielessä kuin niitä voidaan arvioida moraalisesti hyväksi tai oikeaksi (termeillä ”hyvä” ja ”oikea” on muitakin merkityksiä, esimerkiksi ”hyödyllinen” taloudellisessa mielessä tai ”nautinnollinen” esteettisessä).

<p>osaa perustella käsitteitä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitteillä hyvästä ja oikeasta viitataan yhtäältä käsitteisiin arvojen luonteesta ontologisessa tai episteemisessä mielessä (metaetiikka), toisaalta siihen, mikä tekee jostakin yksittäisestä teosta, sen perusteista tai seurauksista hyvän ja oikean eli valitsemisen arvoisen (normatiivinen etiikka). • Normatiiviset väitteet ilmaisevat sitä, mitä pitää, saa tai ei pidä tehdä, kun taas kuvailevat väitteet ilmaisevat pelkkiä asiantiloja.
<p>osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalien velvoittavuutta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eettisessä argumentaatioissa kunnioitetaan samoja periaatteita kuin muussakin argumentaatioissa, pyritään välttämään esimerkiksi <i>ad hominem</i>-, olkiukko- tai kalteva pinta -argumentteja • Johdonmukaisuus eettisessä argumentaatioissa tarkoittaa ristiriidattoman ja koherentin ajattelun lisäksi sitä, että perustelut nojautuvat hyväksyttäviin arvoihin tai normeihin; normatiivisia väitteitä ei voi perustella vetoamalla yksinomaan kuvaileviin väitteisiin (Humen giljotiini). • Moraalien velvoittavuuden perustelu nojaa keskeisesti oletukseen, että moraalit ovat ylivertaisia suhteessa muihin arvoihin ja normeihin.
<p>oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämäntapaansa filosofisen käsitteistön avulla</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elämäntapojen ja elämän mielekkyyttä voi lähestyä esimerkiksi pohtimalla niitä hyve-etiikan, eksistentialismin, vapaan tahdon, determinismin ja essentialistisen ajattelun näkökulmasta. • Opiskelija osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioimaan filosofisen etiikan välinein. • Moraaliratkaisujen arviointiin soveltuvat normatiivisen etiikan teoriat, kuten seurauseettiset, velvollisuuseettiset, sopimuseettiset tai hyve-eettiset teoriat.
<p>osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lain ja moraalien ero; kansalaistottelemattomuus • Eettisen huolenpidon ala • Luonnon itseisarvo ja välinearvo

Keskeiset sisällöt

<p>moraalien luonne normijärjestelmänä; moraalien, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Moraalien tunnuspiirteet (autonomisuus, ylivertaisuus, velvoittavuus, yleisyys kiistanalainen) • Moraalinen agentti ja moraalijärjestelmä • Normi ja arvo • Moraalien ja tapojen ero • Arvojen olemassaolo: onko olemassa absoluuttisia moraaliarvoja (objektivismi) vai ovatko ne suhteellisia (relativismi) ja riippuvat joko kulttuurista (kulttuuri-relativismi) tai yksilöstä (subjektivismi)? • Arvojen perusta: supernaturalismi, naturalismi, arvokonstruktivismi, emotivismi, nihilismi • Eettiset valinnat: yleisten periaatteiden soveltaminen vs. tilannekohtainen harkinta (kasuistiikka)
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Normatiivisen ja deskriptiivisen etiikan ero • Moraalin ja tosiasioiden välinen ero; Hume'n giljotiini
moraalia tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet	<ul style="list-style-type: none"> • Normatiivisen ja soveltava etiikan ero: normatiivinen etiikka käsittelee moraalia koskevia teorioita, soveltava etiikka yksittäisiä moraalisia ongelmia • Hyve hankittuna luonteenpiirteinä tai toimintavalmiuksina • Utilitarismi, sen eri muodot ja ongelmat (sääntö- ja tekoutilitarismi; eri tulkinnat hyödyistä) • Oikeuksien ja vapauksien suhde • Velvollisuusetiikan perusteet; Kantin kategorinen imperatiivi; säännöt seurauksia tärkeämpiä • Normatiivisen etiikan teorioiden ongelmat
filosofisia teorioita ja näkökulmia elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta	<ul style="list-style-type: none"> • Filosofisia teorioita elämän hyvyydestä: aristoteelinen hyveetiikka, epikuroolaisuus, stoalaisuus, skeptisismi, eksistentiaalisuus • Järjen käytön ja argumentaation rooli hyvän elämän osatekijänä • Vapaus ja sen ongelmat hyvän elämän osana
etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat	<ul style="list-style-type: none"> • Omien elämänvalintojen arviointi eri moraaliteorioiden tai ekologisesti näkökulmasta • Ihmissuhteiden tarkastelu esimerkiksi altruistisesta tai egoistisesta näkökulmasta • Seksuaalivähemmistöjen oikeudet
ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet	<ul style="list-style-type: none"> • Luonnon itseisarvon ja välinearvon pohdinta • Filosofinen pohdinta ihmislajin asemasta muiden lajien joukossa • Eläimet moraalisisubjekteina • Spesismi
etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiskunta hyvän elämän mahdollistajana • Yhteiskunta oikeuksien ja vapauksien takaajana • Ihmis- ja perusoikeuksien filosofinen perustelu ja ongelmat • Kysymys hyvästä kansalaisuudesta

Laaja-alainen osaaminen

Etiikka on keskeinen osa filosofian opiskelua. Etiikassa jäsennetään käsitteellisesti arvoja, normeja ja merkityksiä. Eettinen pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Etiikan opiskelu rohkaisee itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Järkiperäinen eettinen ajattelu perustuu demokration, ihmisoikeuksien ja kestäväen tulevaisuuden kunnioittamiseen, jota voi pitää kaiken yhteiskunnallisen ajattelun lähtökohtana. Etiikan opetus rohkaisee *yhteiskunnallisten* epäkohtien tunnistamiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa näin *ympäristöosaamisen* tavoitteita. Etiikan opetus kannustaa tavoittelemaan ekologisesti kestävää ja vastuullista elämäntapaa ja tarkastelee sen filosofisia perusteita. *Globaali- ja kulttuuriosaamisen* näkökulmasta etiikan opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään erilaisia ajattelutapoja ja sitä, että eri kulttuureissa on erilaisia käsityksiä oikeasta ja väärästä.

Etiikan opiskelu auttaa myös muiden laaja-alaisen tavoitteiden saavuttamista. Eettisen argumentaation harjoittelu yhdessä toisten opiskelijoiden ja opettajan kanssa harjaannuttaa *vuorovaikutus- ja tunnetaitoja*.

Tutustuminen etiikkaan edistää kykyä pitää huolta itsestä ja muista. Eettiset pohdinnat auttavat jäsentämään omaa käsitystä hyvästä elämästä ja moraalista sekä vahvistavat itsetuntemusta ja oman identiteetin rakentamista, mikä tukee *hyvinvointia*. Omien elämänvalintojen tarkastelu etiikan käsitteistön ja teorioiden valossa vaatii *luovuutta*. Etiikan opiskelu on luonteeltaan *monitieteistä*, koska siinä pohditaan laajalti eri elämänalueisiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuten fysiikan, kemian ja lääketieteen kehityksen mukanaan tuomaa eettistä problematiikkaa.

FI3 YHTEISKUNTAFILOSOFIA (2 OP)

VALINNAINEN

Tavoitteena on, että opiskelija

perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiskuntafilosofia ei ole ensisijaisesti teoreetikoiden esittelyä vaan opiskelijoiden kohtaamaa todellisuutta. Opettaja pyrkii osoittamaan yhteiskuntafilosofisten käsitteiden yhteyden arkielämään.
oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa	<ul style="list-style-type: none"> • Sovelletaan oikeudenmukaisuuden, vapauden, tasa-arvon ja vallan eri muotoja arkipäivään. • Mahdollisia näkökulmia: yhteiskuntaluokat, sorto, voimaannuttaminen, taloudellinen ja sosiaalinen pääoma, vallitsevat yhteiskunnalliset normit ja rakenteet sekä niiden kriittinen tarkastelu.
pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiskunnan oikeuttamisella tarkoitetaan, että yhteiskunnan jäsenet hyväksyvät yhteiskunnan normit. • Valtiovallan olemassaolon oikeutusta voidaan peilata esimerkiksi anarkistiseen yhteiskuntakritiikkiin. • Filosofinen arviointi on myös taitoa tarkastella yhteiskunnallisia "ismejä" ja suuntauksia monipuolisesti, myös opiskelijan omille näkemyksille vastakkaisista näkökulmista.
osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin	<ul style="list-style-type: none"> • Opetuksessa voidaan käyttää harjoituksia, joissa yhdistellään Suomen poliittisia puolueita niitä vastaaviin poliittisiin ideologioihin. • Esimerkkejä mahdollisista teemoista: yhteiskunnallinen eriytyminen, muuttoliikkeet, ilmastoetiikka, eettinen kuluttaminen ja kansalaistottelemattomuus. • Suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden jännitteet: miten voidaan pitää huolta ikääntyvästä väestöstä ja samalla varmistaa tulevien (vielä syntymättömien) sukupolvien mahdollisuudet hyvinvointiin?
ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana	<ul style="list-style-type: none"> • Oikeusvaltio eli perusoikeudet demokraattisen yhteiskunnan taakajina • Opetuksessa voidaan käsitellä yhteiskunnallisia ideologioita, kuten esimerkiksi klassista liberalismia - luonnollisia oikeuksia, yksilön oikeuksia ja yksityistä omistusoikeutta.

Keskeiset sisällöt

<p>yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoriat</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jos muuttaisit sadan muun ihmisen kanssa Marsiin asumaan, miten sinusta pitäisi sopia uuden yhteiskunnan pelisäännöistä? • Esimerkiksi John Rawlsin tietämättömyyden verhoa voidaan käyttää ajatuskokeena. 				
<p>vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jos olisit diktaattori, miten käyttäisit valtaa? Mitä kaikkia vapauksia sinulla on? Mitä tasa-arvo-ongelmia Suomessa on yhä? Miten ne pitäisi ratkaista? • Distributiivinen oikeudenmukaisuus: Tuleeko yhteiskunnan jakaa aineellisia ja aineettomia "hyviä"? Jos kyllä, mitä, miten, kuinka paljon ja kenelle? 				
<p>ihmisoikeudet, kansalaisyhteiskunnat ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mitkä ihmisoikeudet eivät vielä toteudu täydellisesti Suomessa - ja miksi? Miten kansanvaltaa voitaisiin lisätä? Ovatko suomalainen nykykoulutus ja -yhteiskunta riittävän yhteisöllisiä? • Onko demokratian päämäärä löytää konsensus, mahdollistaa eriävien näkemysten väkivallaton yhteiselo tai jokin muu päämäärä? Onko demokratia paras mahdollinen yhteiskuntamuoto? 				
<p>poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Millainen olisi täydellinen yhteiskunta? Millainen olisi huonoin mahdollinen yhteiskunta? Mikä tai mitkä edellä mainituista ismeistä vievät parhaiten kohti täydellistä yhteiskuntaa - ja miksi? • Käsitteiden moninaisuutta sekä poliittisten suuntausten ja liikkeiden tavoitteita ja keskinäisiä suhteita voidaan avata muun muassa nelikenttien tai janojen avulla (esimerkiksi konservatismi-liberalismi-sosialismi-kapitalismi tai vasemmisto-oikeisto) <div style="text-align: center; margin-top: 20px;"> <p>Liberalismi</p> <table border="1" style="margin: auto;"> <tr> <td style="width: 100px; height: 100px;"></td> <td style="width: 100px; height: 100px;"></td> </tr> <tr> <td style="width: 100px; height: 100px;"></td> <td style="width: 100px; height: 100px;"></td> </tr> </table> <p>Sosialismi Kapitalismi</p> <p style="text-align: center;">Konservatismi</p> </div>				

hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio	<ul style="list-style-type: none"> • Edellyttääkö hyvinvoinnin kasvu talouskasvua? Ovatko tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierot hyväksyttäviä? Jos kyllä, mitä koskien ja missä määrin? Miten hyvinvointieroja tulisi mitata? Onko pohjoismainen hyvinvointivaltio "valmis"? • Hyvinvointi, talouskasvu ja kuluttaminen: Mitä ristiriitoja edellisiin käsitteisiin liittyy? Mitkä ovat vihreän teknologian mahdollisuudet? Onko eettinen kuluttaminen mahdollista?
ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki	<ul style="list-style-type: none"> • Edellä mainittuja ilmiöitä voidaan tarkastella kriittisesti esim. esitelmien, ryhmätöiden, väittelyjen, draaman, piirtämisen tai runoilun avulla. Filosofisen keskustelun pohjana voidaan käyttää yhteiskuntatieteiden tuoreimpia tutkimustuloksia ja päivänpolttavia politiikan kysymyksiä.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskuntafilosofia (FI3) -moduulissa tarkastellaan laajasti yhteiskunnan eri puolia: yhteiskuntajärjestystä, valtaa, vapauksia, tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta, oikeuksia, poliittisia ihanteita, hyvinvointia ja taloutta. Moduulissa pohditaan muun muassa, mistä mainituissa asioissa on kyse ja miten ne voitaisiin oikeuttaa.

Moduulissa käsitellään myös ajankohtaisia kysymyksiä, jotka liittyvät esimerkiksi teknologian kehitykseen, sukupuoleen tai ympäristöön. Yhteiskuntafilosofian opiskelu auttaa opiskelijaa hahmottamaan yksilön asemaa yhteiskunnassa, rohkaisee häntä aktiiviseen kansalaisuuteen ja antaa hänelle käsitteellisiä välineitä analysoida ja puolustaa demokratiaa, vapautta ja tasa-arvoa.

Laaja-alaisista tavoitteista moduuli edistää ennen kaikkea *yhteiskunnallista* ja *eettistä osaamista* sekä *hyvinvointi-* ja *ympäristöosaamista*.

FI4 TOTUUS (2 OP)

VALINNAINEN

Tavoitteena on, että opiskelija

osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät	<ul style="list-style-type: none">• Tosiasiaväittämällä tarkoitetaan todellisuutta kuvailevia väitteitä, joilla on tiedolliset perusteet. Mieli-pide kuvaa jonkun suhtautumista todellisuuteen, eikä sille välttämättä edellytetä tiedollisia perusteita. Mieli-piteitä voidaan kuitenkin esittää tosiasiaväittämänä, jolloin niitä on syytä arvioida tiedollisin kriteerein.• Perustelujen vaatimus on rationaalisen keskustelun edellytys, koska perustelujen avulla voidaan arvioida esitettyjä väitteitä. Rationaalisessa keskustelussa myös arvoarvostelmille vaaditaan perusteluja.
ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa	<ul style="list-style-type: none">• Kieli vaikuttaa ajatteluun ja todellisuuden hahmottamiseen.• Kielen, merkityksen ja maailman suhde on moniulotteinen. Huomioidaan erilaisia tapoja ymmärtää merkitys, esimerkiksi tekemällä erottelu ilmauksen konkreettisen viittauskohteen ja ilmauksen abstraktin sisällön välille.• Kuvailevien väitteiden erottaminen normatiivisista väitteistä; väitelauseiden erottaminen muista lausetyypeistä.
osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä	<ul style="list-style-type: none">• Tämä on laaja tavoite, joka on tärkeä rajata keskeisissä sisällöissä määritelyihin kysymyksiin.• Erittely tarkoittaa teorioiden analysoimista osa- ja taustatekijöihin. Arviointi merkitsee filosofisten argumenttien ansioiden ja puutteiden punnitsemista.
osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta	<ul style="list-style-type: none">• Tavoitteena on yleinen tieteenfilosofinen ymmärrys tieteestä.• Tämä on hyvä kerraten rakentaa FI1-moduulin viimeisessä tavoitekohdassa saavutetulle osaamiselle.
osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen	<ul style="list-style-type: none">• Huomioidaan, että ymmärrys havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhteesta totuuteen riippuu siitä, miten totuus ymmärretään (eri totuusteoriat).• Perehdytään havaintoon ja havaintoihin perustuvaan kokemukseen tiedon lähteenä. Yksittäiset havainnot voivat olla virheellisiä. Siksi virhelähteiden huomioon ottaminen on tärkeää tiedon tavoittelussa.• Huomioidaan, että tieteellisen realismin mukaan tieteelliset teoriat ovat usein parhaimmillaankin vain totuudenkaltaisia ja voivat tarkentua lisätutkimuksen myötä; tieteellisen antirealismien mukaan parhaat teoriat ovat esimerkiksi käyttökelpoisimpia.
oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri	<ul style="list-style-type: none">• Tämä tavoite liittyy tieteellisen tiedon popularisointiin ja käyttöön.• Ilmastomuutos on yksi hyvä esimerkkitapaus.

tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja	
--	--

Keskeiset sisällöt

kieli, merkitys ja totuus	<ul style="list-style-type: none"> • Erottelu luonnolliseen ja formaaliin kieleen • Erilaisia tapoja käyttää kieltä: väittäminen, kysyminen, käskeminen • Teorioita merkityksestä ja kielestä; esimerkiksi kielen kuva-teoria tai kielen käyttöä korostavat teoriat • Olion, merkin ja merkityksen erottelu; Fregen erottelu merkityksen ja mielen välillä • Totuuden suhde kieleen; usein filosofiassa totuus ymmärretään väitelauseiden ominaisuudeksi • Logiikan alkeita, esim. totuuspuut, totuustaulukot, totuuden säilyttävä päättely
totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus	<ul style="list-style-type: none"> • Erilaisia teorioita väitelauseiden totuuden luonteesta, esimerkiksi korrespondenssiteoria, koherenssiteoria ja pragmatistinen teoria • Tieteenfilosofiassa on ehdotettu, että tieteellisiä teorioita ei kannata käsitellä vain tosina tai epätosina vaan enemmän tai vähemmän totuudenkaltaisina. Tällöin totuus nähdään eräänlaisena raja-arvona, jota tieteelliset teoriat pyrkivät lähestymään. • Perinteisesti filosofiassa välttämätön totuus on ymmärretty loogisena tai käsitteellisenä totuutena. Kontingentit totuudet ovat totuuksia, jotka voisivat olla epätosia eli ne eivät ole välttämättömiä.
todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitellään teorioita todellisuuden perusolemuksesta, esimerkiksi idealismi, materialismi ja dualismi. • Erilaisia käsityksiä tietoisuuden perusolemuksesta, esimerkiksi tietoisuuden subjektiivisuus ja sen suhde fysikaaliseen todellisuuteen
tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen	<ul style="list-style-type: none"> • Klassinen tiedon määritelmä; tiedon suhde totuuteen sekä tiedon ja totuuden käsitteellinen ero • Tiedon mahdollisuus ja sen kiistäminen, skeptisismi; naiivin realismin ongelmat • Empirismi ja rationalismi esimerkkeinä perinteisistä tiedon hankkimisen tavoista; eri tiedonhankintamenetelmien toimivuus eri tilanteissa • Ontologian ja epistemologian ero (esimerkiksi empiristit eivät välttämättä ole materialisteja) • Kantin tieto-oppi

	<ul style="list-style-type: none"> • Erilaisia tapoja oikeuttaa tietoa: havainnot, päättely ja todistaminen, nojautuminen tiedolliseen auktoriteettiin (reliabilistinen tietoteoria, hyvetietoteoria) • Varmuuden ja tiedon ero: varmuuden, erehtyvyyden ja totuuden suhde
tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteeseen etiikka	<ul style="list-style-type: none"> • Kysymystä, millaista on tieteellinen tutkimus, voi aluksi lähestyä parin esimerkin kautta, joiden pohjalta haetaan yleistyksiä. • Eri tieteenalojen tutkimustapojen erot ja yhtäläisyydet • Perinteinen oletus tieteen arvovapaudesta on kyseenalaistettu tieteenfilosofiassa; tieteen arvoja • Tieteellisen päättelyn perusteita, esimerkiksi otoskoon, lähteiden ja teorioiden roolin erittelyä ja arviointia • Tutkimukseen vaikuttavien arvojen pohdinta ja tutkimusetiikka; esimerkkejä erilaisista eettisistä kysymyksistä, jotka liittyvät aineistoihin ja sovelluksiin sekä tutkimuksen perustamisesta toisten työhön
tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestelmällisyyden lisäksi tieteellisen tiedon luotettavuus perustuu paradoksaalisesti sille, että mitään ei ole hakattu kiiveen: kriittisyys jatkuvana koetteluna ja kysymykset tieteen etenemisestä ja objektiivisuudesta • Tieteen autonomia ja julkisuus, tiedeyhteisön rooli • Tieteellisen tiedon arviointi: kaikki tutkimukset eivät ole yhtä hyviä • Tutkimuksen hitaus ja "väliaikaisten" tulosten soveltaminen käytännössä, esimerkiksi lukio-opetuksessa
selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä	<ul style="list-style-type: none"> • Perinteisiä tieteen tavoitteita ovat ilmiöiden kuvaaminen, selittäminen, ennustaminen ja ymmärtäminen. • Eri tieteillä on erilaisia selittämisen tapoja, esimerkiksi kausaalinen ja teleologinen • Tieteen tuloksien soveltaminen käytännön päätöksentekoon on mutkikasta, koska tieteelliset teoriat ovat abstrakteja, periaatteessa kyseenlaistettavissa ja usein tilastollisia. Vaikka tieteestä ei sellaisenaan voi johtaa esimerkiksi arvokannanottoja sisältäviä politiikkasuosituksia, on tärkeää ottaa tieteen tulokset huomioon päätöksenteossa.

Realismi ja antirealismi

	Realismi	Antirealismi
Oleva	Metafyysisiin kysymyksiin on oikeita ja vääriä vastauksia: metafysiikan teoriat ovat joko tosia tai epätosia. Vastaukset ovat tosia tai epätosia riippumatta havaitsijasta. Todellisuus on olemassa itsessään ja se on sellainen kuin se on.	Metafyysisillä väitteillä ei ole totuusarvoja. Ne siis eivät ole tosia tai epätosia. Vaihtoehtoisesti metafyyssisten väitteiden totuus riippuu subjektista. Subjekti voi luoda todellisuuden tai vaikuttaa siihen, mitä on olemassa.

Tieto	Tiedon kohde ja sisältö ovat havaittajasta riippumattomia.	Havaittaja vaikuttaa tiedon sisältöön tai jopa luo sen.
Tiede	On olemassa tietoisuudesta riippumaton todellisuus, jota tiede pyrkii tutkimaan. Tieteelliset teoriat ovat tosia tai epätosia tai ainakin enemmän tai vähemmän totuudenkaltaisia.	Tieteen tavoitteena ei ole muodostaa kirjaimellisesti tosia teorioita todellisuudesta vaan esimerkiksi laatia tarkkoja kuvauksia ja ennusteita havainnoista (esim. instrumentalismi).

Laaja-alainen osaaminen

Totuus (FI4) -moduulissa laaja-alaisista osaamistavoitteista painottuvat erityisesti *monitieteisyys ja luova osaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen* sekä *vuorovaikutusosaaminen*. Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus.

Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen. Tämä auttaa opiskelijoita ymmärtämään erilaisia ajattelutapoja niin kahdenvälisissä vuorovaikutustilanteissa kuin eri tieteenalojen tai kulttuurin osa-alueiden välisessä dialogissa.

Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun. Monimutkaisten ongelmien käsitteleminen kehittää opiskelijoissa epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Epävarmuuden sietäminen kuuluu edellä mainittujen laaja-alaisen tavoitteiden ohella myös *hyvinvointiosaamisen* ytimeen.

FILOSOFIAN OPINTOJA TUKEVIA VIDEOLINKKEJÄ

KOONNUT VESA KORKKULA

Politiikassa on aina mukana filosofinen elementti, mutta poliittinen väittely ei aina ole filosofinen väittely tai "keskustelu"tilanne. Edustakuntavaalit keväältä 2015, puolueiden pj:t

<https://www.youtube.com/watch?v=WADmLW5TNAI>

Theseuksen laiva

<https://www.youtube.com/watch?v=0j824J9ivG4>

Theseuksen laiva, Nier: Automatassa -peli

<https://www.youtube.com/watch?v=nAgeQeQvezg>

Sokrates (8-bit Philosophy)

<https://www.youtube.com/watch?v=bJUuOnsRcvc&index=32&list=PLghL9V9QTN0jve4SE0fs33K1VEoXyL-Mn>

Olkiukkoilun maailmanennätys Nina Mikkola

<https://www.youtube.com/watch?v=fHiwBJZTexo>

Yle: argumentit kuntoon

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/02/28/vesitatko-keskustelun-surkeilla-vaitteilla-nain-tunnistat-laiskan>

Ihmisten puolue: filosofia ja väittely

https://www.youtube.com/watch?v=ur4_CdXqE5g

Relativismi musiikin suhteen

<https://www.youtube.com/watch?v=nF7lv1gfP1Q>

Ylen Prisma-dokumentti: Suuri matematiikkamysteeri kohta 1:23-19:48 (ei enää löydy verkosta)

Tieteenfilosofiasta Scientific Studies: Last Week Tonight with John Oliver (HBO), kohdasta 5:10-10:00 ja 12:00-15:49

<https://www.youtube.com/watch?v=0Rnq1NpHdmw>

Empirismi ja aistien johtaminen harhaan

<https://www.youtube.com/watch?v=Ahg6qcgoay4>

<https://www.youtube.com/watch?v=LcpliVYfEqk>

<https://www.facebook.com/techinsider/videos/541089009422793/>

Descartes ja cogito

<https://www.youtube.com/watch?v=cDNCv-ob87E>

Aivot altaassa

<https://www.youtube.com/watch?v=zO0sSJB1TrI>

Kathryn Schulzin TED-puhe väärässä olemisesta

https://www.ted.com/talks/kathryn_schulz_on_being_wrong?language=en

Mistä kaikki koostuu? Kohta 6:13-9:28, huom. nopeuta 2 x + äänet pois

<https://www.youtube.com/watch?v=egBWkVfBdCw>

Platonin luolavertaus ja 8-bit philosophy

<https://www.youtube.com/watch?v=IVDaSgyi3xE>

Platon, luolavertaus ja koira

<https://www.facebook.com/ViralSpell/videos/2026033054337384>

George Berkeley ja subjektiivinen idealismi

<https://www.youtube.com/watch?v=9iBryNYU49Y>

Determinismi dominoina

<https://www.youtube.com/watch?v=lo6x4eulY9g>

Julkilausumattomat normit

<https://www.youtube.com/watch?v=KSa5e13d-NQ>

Michael Laakasuo koneista, tekoälystä ja moraalisisista valinnoista

https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/harjoitus2016/fi_filosofia/attachments/#7.1

Peter Singer omissioista

<https://www.youtube.com/watch?v=gGczdp0SE0c>

Humen giljotiini

<https://www.youtube.com/watch?v=eT7yXG2ajdY>

Aristoteleen hyve-etiikka

https://www.youtube.com/watch?v=j_7deR0idvs&index=25&list=PLLiycLlICgPE0q9BiMexLFj-1rq9GUwX

Vaunun dilemma

<https://www.youtube.com/watch?v=bOpf6KcWYyw>

<http://moralmachine.mit.edu/>

Kant vs. Mill etiikan nyrkkeilyssä (8-bit philosophy)

<https://www.youtube.com/watch?v=Ngp1Qd8D2PQ>

Gygeen sormus (8-bit philosophy), vain kohtaan 1:39 asti

<https://www.youtube.com/watch?v=HMeTZzqecwE>

Heinzin dilemma

<https://www.youtube.com/watch?v=5czp9S4u26M>

Elämän tarkoitus

<https://www.youtube.com/watch?v=A-rEb0KuopI>

Albert Camus ja Sisifyoksen myytti, kohdasta 3:00 eteenpäin

<https://www.youtube.com/watch?v=q4pDUxth5fQ>

Elämän merkityksellisyydestä

<https://www.youtube.com/watch?v=MBRqu0YOH14>

Nian tarina

<https://www.youtube.com/watch?v=CEpFVz5vVVM>

Itsensä hyväksymisestä, kohtaaminen elokuvasta Angel-A

<https://www.facebook.com/drainbros/videos/922367514465480/>

BBC:n dokumentti Nietzschestä, ei löydy enää Ylen sivuilta

Sartre

<https://www.youtube.com/watch?v=qpXNRrtuo38>

Antroposentrismi ympäristöfilosofiassa

<https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalCIU>

Peter Singer spesismistä ja eläinten oikeuksista

<https://www.youtube.com/watch?v=45nYyUn6Ya8>

Lihansyönnistä

<https://www.youtube.com/watch?v=NxvQPzrg2Wg>

UNESCO:n vesiohjelmasta

<https://www.youtube.com/watch?v=b1f-G6v3voA>

Robottien oikeudet

<https://www.youtube.com/watch?v=DHyUYg8X31c>

Thomas Hobbes ja yhteiskuntasopimusteoria

<https://www.youtube.com/watch?v=zL2LMTRoWIA>

Tiivistys yhteiskuntasopimusteorioista

https://www.youtube.com/watch?v=ttu8va9_x1g

Solidaarisuus, Kreikka, talouskriisi ja pakolaisuus, kohta 17:10-21:38

<https://areena.yle.fi/1-3178976>

Rawls ja tietämättömyden verho

<https://www.youtube.com/watch?v=A8GDEaJtbq4>

Mill vahinkoperiaatteesta

<https://www.youtube.com/watch?v=R9IM3ZKNMCK>

Adam Smith ja näkymätön käsi

https://www.youtube.com/watch?v=-CqMMxsN_7c

Marx, työ, riisto ja vieraantuminen

<https://www.riemurasia.net/video/Ketonen-Myllyrinne-Koodaaja/182453>

Ideologia ja ideologialasit elokuvasta They Live, kohtaan 2:05 asti

<https://www.youtube.com/watch?v=JI8AMRbqY6w>

Esimerkki Steven Lukesin valtateorian kolmannesta ulottuvuudesta, hakukoneoptimointi

<https://www.youtube.com/watch?v=hF515-0Tduk>

Macchiavelli (8-bit Philosophy)

<https://www.youtube.com/watch?v=CMagDqJDcLc>

Arendt ja radikaali pahuus (8-bit Philosophy)

<https://www.youtube.com/watch?v=dLUHIVLyRxA>

Thoreau kansalaistottelemattomuudesta

<https://www.youtube.com/watch?v=elrTpoY6AYQ>

Toimittaja Mirja Pyykkö haastattelee filosofi Thomas Wallgrenia vuonna 1995 kansalaistottelemattomuudesta ja kansalaisaktivismista, kohta 25:11-26:35

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/01/21/ymparistofilosofi-thomas-wallgren>

1970-80 lukujen vaihteessa Dan Steinbock kansalaistottelemattomuudesta ja tottelevaisuuden tuottamisesta, kohta 18:16-20:05 ja 23:43-24:00

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/04/22/kertomus-kansalaistottelemattomista>

Keskustelun kulttuurisesta omimisesta Suomessa aloittanut taideteos

<https://vimeo.com/44392653>

Simone de Beauvoir ja toinen sukupuoli (8-bit Philosophy)

<https://www.youtube.com/watch?v=p9kCJvfo28w>

<https://www.youtube.com/watch?v=Dgc0-Cn4AAs>

<https://www.youtube.com/watch?v=VmEAB3ekkvU> [haastattelu kohtaan 4:11 asti]

Judith Butler sukupuolesta (8-bit Philosophy)

<https://www.youtube.com/watch?v=gkilQ87UUj8>

Sukupuolen performatiivisuudesta, Aito avioliitto ry:n mielenosoitus

<https://www.youtube.com/watch?v=CWd70sOK3Ic>

Substanssi, vain 30 ensimmäistä sekuntia

<https://www.youtube.com/watch?v=X9otDixAtFw>

Platonin luolavertaus

<https://www.youtube.com/watch?v=lVDaSgyi3xE>

Berkeley ja subjektiivinen idealismi

<https://www.youtube.com/watch?v=9iBryNYU49Y>

Mitä sinä olet? Kurzgesagt, kohtaan 5:53 asti

<https://www.youtube.com/watch?v=JQVmkDUkZT4>

Ockhamin partaveitsi

<https://www.youtube.com/watch?v=skcCu4RUkAg>

Fatalismi ja oidipuskompleksi

<https://www.youtube.com/watch?v=Jn9Gq5AkEx4>

Kaoottisuus ja indeterminismi (Pekka Poudan naurukohtaus kesken lähetyksen)

https://www.youtube.com/watch?v=o6T9ESB_UcA

Tahdonvapaus ja Libetin kokeet

<https://www.youtube.com/watch?v=OjCt-L0Ph5o>

Simulaatiohypoteesi

<https://www.youtube.com/watch?v=JB3v3bDbA5g>

Kiinalaisen huoneen ajatuskoe

<https://www.youtube.com/watch?v=D0MD4sRHj1M>

Tietoisuuden evolutiivinen tausta, 1:38 asti

<https://www.youtube.com/watch?v=H6u0VBqNBQ8>

Wittgenstein ja kielipelit

https://www.youtube.com/watch?v=-YWJV_5u1bg

Tieteelliset vallankumoukset

<https://www.youtube.com/watch?v=3cp6pEzx3uw>